

Motion till riksdagen

1986/87: Jo139

Karl Erik Olsson m. fl. (c)

Forskning (prop. 1986/87: 80)

Inledning

Jord- och skogsbruket brottas i dag med stora problem. Under 1960-talet och första hälften av 1970-talet koncentrerades samhällsinsatserna på att ensidigt stimulera uppbyggnad av stora och specialiserade produktionsenheter. Dessa strävanden understöddes inte minst av det forsknings- och utvecklingsarbete som bedrivits inom området. Den av samhället styrda inriktningen har givit negativa effekter.

Effekterna av den förda politiken är i dag ett gemensamt problem för samhället och för näringarna.

I proposition 1986/87: 80 presenterades förslag till utbildning och forskning inom jordbruksdepartementets område. Vi anser att departementets förslag inte leder till att lösa jord/skogsbrukets problem.

I denna motion föreslår centerpartiet forskningssatsningar dels för att kartlägga och utveckla möjligheterna till alternativ råvaruproduktion, dels också för att stimulera tillämpad forskning, som fullskaleprojekt, inom detta område. Vi yrkar att riksdagen beslutar inrätta en professur i alternativ odling.

De i propositionen aviserade satsningarna på livsmedelsforskning bör kompletteras med insatser för att stimulera forskning och utveckling av möjligheterna till decentraliserad livsmedelsproduktion vilket befrämjar god livsmedelskvalitet.

De av oss föreslagna insatserna finansieras i enlighet med riksdagens den 4 juni 1984 antagna beslut. Miljöavgifterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel ianspråkats därmed på av riksdagen avsett sätt.

Av riksdagsbeslutet framgår också att miljöavgifterna skall nyttjas dels till forskning och utveckling, dels till direkta miljöinsatser inom jordbruket. Vi föreslår därför att riksdagen beslutar av influtna medel avsätta 10 milj. kr. för miljöförbättrande åtgärder i särskilt försurningskänsliga jord/skogsbruksbygder.

I 1986/87 års budget avsattes 15 milj. kr. för etanolprojekt. Dessa medel har inte nyttjats så som beslutats. Av forskningspropositionen framgår att 10 milj. kr. avses avsättas till Stiftelsen för Svensk etanolförsörjning. Vi förutsätter därför att de i budget 1986/87 överskjutande medlen om 5 milj. kr. har reserverats för etanolforskning att ianspråkats kommande budgetår.

Fördelning av miljöavgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel

Mot. 1986/87
Jo139

1984 beslöt riksdagens majoritet att handelsgödsel och bekämpningsmedel skulle beläggas med en särskild avgift. De influtna medlen skall, enligt riksdagens beslut, användas till utökade insatser i fråga om forskning, rådgivning och miljöförbättrande åtgärder.

Regeringen har i proposition 1986/87: 80 redovisat förslag till användningen av de medel som betalats in budgetåret 1985/86. Den föreslagna medelsdispositionen innebär avsteg från riksdagens beslut när det gäller finansiering av skogsforskning och försurningsprogrammet.

Vi anser det rimligt att inkomna medel fördelas i enlighet med det av riksdagen fattade beslutet och föreslår därför följande:

1. Skogsforskning

Ca 5 milj. kr. i avgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel bedöms ha inkommit från skogsbruket. Dessa medel bör användas för skogsforskning.

Därutöver finner vi det rimligt att avsätta särskilda medel under samma delkonto att användas främst för skogsbruksforskning riktat mot familjejordbruket. Det skogsbruk som bedrivs inom familjejordbrukets ram är ofta miljövänligt och småskaligt. Forskning för att bevara detta, men samtidigt utveckla nya och arbetsmiljövänliga brukningsmetoder, är angelägen.

Totalt avsätter vi därmed 10 milj. kr. till skogsforskning av de medel som betalats in som avgifter på handelsgödsel och bekämpningsmedel. Den av oss föreslagna förändringen av finansieringen av skogsforskningen innebär en rimlig kostnadsfördelning mellan familjejordbruket och de mindre skogsägarna å ena sidan och de privata/offentliga skogsbolagen å andra sidan. Genom vårt förslag belastas familjejordbruket med den andel av kostnaderna för skogsforskning som kan anses falla på dem fullt ut.

Vad gäller möjligheterna att finansiera skogsforskningsverksamheten därutöver anser vi det naturligt att de stora skogsägarna, på samma sätt som näringslivet i övrigt, uppmanas att finansiera återstående medelsbehov.

2. Försurningsprogrammet

Jordbruket drabbas av försurningens effekter och tvingas också vidta åtgärder för att begränsa de negativa verkningarna av denna. Kalkning av åkerareal är delvis betingat av de effekter som utifrån kommande försurningskällor orsakar.

Från de undersökningar som naturvårdsverket redovisat kan vi konstatera att användningen av handelsgödsel har relativt liten betydelse för försurningen och dess skadeverkningar. Det är därför inte befogat att avsätta medel från avgifterna för handelsgödsel- och bekämpningsmedelsavgifter att finansiera försurningsprogrammet. Försurningsprogrammet

bör i sin helhet finansieras med andra budgetmedel. Regeringen bör därvid återkomma med förslag till finansiering av försurningsprogrammet.

Mot. 1986/87
Jo139

3. Forskning för alternativ odling

I proposition 1986/87: 80 bil. 7 föreslås forskningsinsatser inom området alternativa odlingsmetoder. Intresset för alternativ odling är betydande såväl bland jordbrukare som konsumenter. Undervisning i alternativ odling ingår numera ofta som en reguljär del i lantbruksskolornas gymnasieutbildning.

Den grundläggande utbildningen inom detta område måste kompletteras med forsknings- och utvecklingsinsatser inom högskolan. Det naturliga är att ett sådant arbete leds av en inom området kompetent professor. Vi föreslår därför att riksdagen beslutar att inrätta en tjänst som professor i alternativ odling och avsätta för detta 1 milj. kr. För att möjliggöra en utökad forskningsverksamhet inom området avsätter vi 3 milj. kr. Totalt innebär vårt förslag att anslaget till SLU ökar med 4 milj. kr.

4. Forskning för alternativ produktion på åkerareal

Jordbruket har under en följd av år tvingats använda allt intensivare brukningsmetoder. Följderna av denna effektivitets- och produktivitetshöjning ur miljösynpunkt har inte klarlagts. Forskning för att kontinuerligt bevaka miljöpåverkan av det intensiva jordbruket i syfte att snabbt kunna presentera förslag till andra miljövänligare brukningsmetoder är angelägen.

Jordbrukets uppgifter som råvaruproducent måste vidgas. Centerpartiet har i motion 1986/87: Jo797 angående jordbrukspolitik (Olof Johansson m. fl.) presenterat förslag till insatser som innebär att samhällets råvarubehov i större utsträckning kan tillgodoses genom alternativutnyttjande av åkerarealen. En sådan utveckling kan leda till att vårt lands importberoende minskas, att delar av vår industri kan garanteras god råvarutillgång samtidigt som vårt beroende av ändliga råvaror minskas. För att möjliggöra en sådan utveckling avsätter vi 10 milj. kr. till forskning och utveckling av alternativ råvaruproduktion/råvaruanvändning. Medlen bör komma skogs- och jordbrukets forskningsråd (SJFR) till del.

5. Tillämpad forskning

Alternativ användning av nu odlade grödor i jordbruket är till en del belyst. Detta har huvudsakligen skett genom insatser av grundforskningskaraktär. Däremot finns idag små möjligheter att vidareutveckla och pröva vunnna kunskaper i t. ex. fullskaleförsök. Medelstilledningen till den tillämpade forskningen har varit otillräcklig. Av forskningspropositionen framgår att regeringen inte heller nu avser i avgörande grad styra resurser till detta ändamål.

Enligt vår mening är detta olyckligt. De resultat som grundforskningen givit kommer att vara verkningslösa utan satsningar på t. ex. fullskaleförsök.

Inom jordbrukarleden finns ett stort intresse för att delta i en sådan verksamhet. Jordbrukarkåren har också inom ramen för sin fackliga organisation tagit initiativ i syfte att stimulera tillämpad forskning.

Av de tillgängliga medlen från miljöavgifterna bör därför 10 milj. kr. avsättas till SJFR:s förfogande. Rådet har möjligheter att ta initiativ till forskning inom områden som blivit förbisedda. Enligt vår mening är den tillämpade forskningen inom området alternativ råvaruproduktion/råvaruutnyttjande ett sådant förbisett område. Regeringen bör därför ge SJFR i uppdrag att, i samarbete med jordbrukarkåren närstående forskningsorganisationer, initiera forskningsprojekt så som motionen anför.

6. Livsmedelsforskning

Livsmedelsproduktionen har under en följd av år koncentrerats till allt färre stora enheter. Avståndet mellan konsumenter och produktion har blivit allt större. Det är en av orsakerna till den pågående livsmedelsdebatten.

Konsumenterna kräver livsmedel av god kvalitet till rimliga priser.

I proposition 1986/87: 80 bil. 7 s. 2 och 3 redovisas ett av SJFR utarbetat program för livsmedelsforskningen. Programmet upptar skilda områden som "Kost och hälsa" och "Människan och maten". Det är naturligtvis angeläget att, som SJFR föreslår, kartlägga människors sensoriska upplevelser av mat och historiska och beteendevetenskapliga frågor kring mat. Vi saknar trots detta vissa viktiga fundamentala områden, som enligt vår mening är en förutsättning för att konsumentintresset skall kunna tillgodoses.

Männskor vill inte bara ha en kvalitetsmässigt godtagbar standard på maten. Andra viktiga faktorer är att livsmedel är färska och fräscha. I dag tillgodoses konsumenternas "kvalitetskrav" många gånger genom komplicerade och konstgjorda livsmedelsprocesser. Enligt vår mening bör det vara en samhällets strävan att stimulera en livsmedelsproduktion som är uppbyggd på andra förutsättningar.

Styrelsen för teknisk utveckling (STU) har utrett de tekniska förutsättningarna för småskalig livsmedelsproduktion och visat att en konsumentnära produktion är lönsam framförallt vad gäller vissa livsmedel. Samtidigt konstaterar STU att konsumentnära livsmedelsproduktion kräver ytterligare forskningsinsatser om t. ex. koppling mellan produktion, distribution och marknad.

Vi anser att forsknings- och utvecklingsarbete inom området är angeläget. Det av SJFR föreslagna programmet om livsmedelsforskning bör därför kompletteras med ytterligare ett programområde, "konsumentnära livsmedelsproduktion".

Livsmedelsproduktionen måste anpassas efter förändringar i t. ex. hushållsstorlek. Produktutveckling vad gäller anpassning av produktion och distribution till det ökade antalet enpersonshushåll är nödvändig. Dessa och andra näraliggande frågor bör på ett naturligt sätt ingå i det av SJFR föreslagna programområdet "Männskor och mat".

I Sverige har vi beslutat att inte acceptera bestrålning av livsmedel. När

det gäller inhemskt producerade livsmedel har vi möjligheter att kontrollera efterlevnaden av detta beslut. Vad gäller importlivsmedel däremot finns i dag inga utarbetade säkra metoder för att upptäcka livsmedel vars hållbarhet förlängs genom bestrålning. Ur konsumentsynpunkt är det viktigt att kontrollera användbara metoder för att kontrollera om ett livsmedel bestrålats. Forskning inom detta område kan naturligt rymmas inom det av SJFR föreslagna programområdet "Mat och säkerhet". Vad ovan anförts bör ges regeringen till känna.

7. Forskning för att minska bekämpningsmedelsanvändningen i jord/skogsbruket

Användningen av bekämpningsmedel kan ge negativa miljöeffekter. Det är av gemensamt intresse för såväl brukare som samhälle att minska användningen av dessa medel till ett absolut minimum. De enskilda odlarna har redan nu visat en beredskap att arbeta i denna riktning. Detta visas av den minskade användningen av bekämpningsmedel i jordbruket.

Samhällets insatser för att stimulera denna utveckling måste baseras på fakta och kunskaper. Detta innebär att förslag till åtgärder som omgående kan minska användningen, t. ex. ökad rådgivning, omedelbart bör genomföras. Däremot finns här anledning varna för vissa tendenser i debatten. Ett mål som innebär att användningen av bekämpningsmedel skall halveras under en viss tidsperiod kan inte uppfyllas enbart genom övergång till mer högaktiva och därmed många gånger giftigare substanser. Om nu använda preparat endast ersätts av s. k. lågdospreparat kommer förvisso mängden använd substans att minska drastiskt. Detta innebär inte automatiskt att miljöeffekterna också avtar i samma utsträckning. Snarare finns grundad anledning tro att bekämpningsmedel som är verksamma i mindre doser också är giftigare för omgivning och natur.

En av samhällets viktigaste forskningsuppgifter vad gäller användning av bekämpningsmedel är därför att noga avväga nya bekämpningsmedels effektivitet i förhållande till deras giftiga inverkan på omgivning och natur.

På sikt måste dock målet vara att skapa möjligheter för effektiv jordbruksproduktion utan negativa miljöeffekter. Vad i motionen anförts om användning av bekämpningsmedel bör ges regeringen till känna.

Statens lantbruksuniversitet (SLU)

Forskning och grundutbildning inom området jord/skog har till stor del förlagts till SLU. Mot bakgrund av de stora omställningsproblem som jordbruket men även skogsbruket och näraliggande näringar ställs inför är det viktigt att SLU:s resurser inte urholkas.

Av propositionen framgår att anslagen till forskning beräknas vara oförändrade. Detta torde vara ett minimikrav för att kunna garantera tillgång till forskare inom skilda ämnesområden i framtiden. I centerpartiets partimotion 1986/87: Ubl om forskning av Olof Johansson m. fl. poängteras vikten av att forskarmöjligheterna inom SLU skall kunna utvecklas så som annan forskning inom högskolan.

Inom SLU finns också möjligheter att intensifiera utvecklings- och forskningsinsatserna inom olika mindre nischområden. En satsning på kombinationsjordbruk kommer att skapa en efterfrågan på sysslor och arbetsuppgifter att komplettera jord/skogsbruket med. En utveckling av i dag mindre näringar som t. ex. biodling är exempel på nischprodukter som kan vara av värde.

Mot. 1986/87

Jo139

Hemställan

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs

1. att riksdagen beslutar med ändring av regeringens förslag att miljöavgifterna på bekämpningsmedel och handelsgödsel skall användas enligt följande:

	1987/88
	milj. kr.
Jordbruks- och livsmedelsforskning	23,1
Skogsforskning	10,1
Allmän naturresursforskning	8,0
Miljövårdsforskning	2,0
Halvering av bekämpningsmedelsanvändningen	8,5
Vattenundersökningar, livsmedelsverket	0,2
Rådgivning till jordbruket	5,6
Särskilda naturvårds- och miljöskyddsprojekt	15,5
Etanolprojekt (reserverat från 1986/87)	5,0
Riksskatteverkets administrationskostnader	0,9
Forskning kring alternativa odlingsmetoder	4,0
Forskning kring alternativ produktion på åkerarealen	10,0
Tillämpad forskning för alternativ råvaru-användning	10,0
Miljöåtgärder i särskilt försurningskänsliga områden	10,0
<hr/> Summa	<hr/> 117,9

varav 5 milj. kr. reserverats från budgetåret 1985/86.

2. att riksdagen beslutar att inrätta en tjänst som professor i alternativ odling att finansieras inom ramen för de i motionen reserverade medlen till forskning kring alternativ odling.

3. att riksdagen under anslaget *G 1. Sveriges lantbruksuniversitet* anvisar ett i förhållande till regeringen med 4,0 milj. kr. förhöjt anslag om 441 500 000 kr. .

4. att riksdagen hos regeringen begär att skogs- och jordbrukets forskningsråd får i uppdrag att initiera forskning kring alternativ råvaruproduktion på åkerareal och tillämpad forskning så som motionen förordar.

5. att riksdagen under anslaget G 5. Skogs- och jordbrukets forskningsråd anvisar ett i förhållande till regeringen med 9.0 milj. kr. förhöjt anslag om 121 889 000 kr..

Mot. 1986/87
Jo139

6. att riksdagen hos regeringen begär förslag till miljöförbättrande åtgärder i särskilt försurningskänsliga områden om 10 milj. kr..

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om konsumentnära livsmedelsforskning m. m..

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om inriktningen av forskning kring programmet om halvering av bekämpningsmedel.

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om statens lantbruksuniversitet.

Stockholm den 11 mars 1987

Karl-Erik Olsson (c)

Lennart Brunander (c)

Karl-Anders Petersson (c)

Birgitta Hambræus (c)

Bertil Jonasson (c)

Kerstin Göthberg (c)